

KASALLIK. NOZOLOGIYA, ETIOLOGIYA, PATOGENEZ, SYMPTOM, SINDROM, SEMOTIKA TUSHUNCHALARI.

Alfraganus Universiteti Tibbiyot fakulteti

Stomatologiya yo'nalishi 1-kurs talabasi

Salohiddinova E'zoza

Kasallik- organizmdagi moslashuv mexanizmlarining izdan chiqishi natijasida vujudga keladigan patologik holat.

Nozologiya- kasalliklarni tizimli tasniflash bilan shug'ullanuvchi tibbiyot sohasi. Nozologik yondashuv kasallikni sababiga, shu sabab kasallik keltiradigan o'zgarishlarga va klinik belgilar (simptom/sign) ga qarab belgilaydi. Nozologiya epidemiologiya, kodlash (masalan ICD) va tashxislashda muhim.

Etiologiya- kasallik yoki holatning sabablari va kelib chiqish omillarini o'rganadi. Tibbiyotda etiologiya: infeksiyalardan (virus, bakteriya), genetik nosozliklardan, atrof-muhit omillaridan, immunologik yoki metabolik buzilishlardan kelib chiqishi mumkin. Etiologiyani aniqlash epidemiologik tadqiqotlar va laboratoriya, klinik kuzatuvlar orqali amalga oshiriladi.

Patologiya- kasallik qanday rivojlanishi, hujayra va to'qimalarda qanday mexanizmlar (molekulyar, hujayrali va tizimli) orqali o'zgarishlar yuz berishi hamda kasallik belgilari paydo bo'lishini tushuntiruvchi fan. Patogenez kasallik bosqichlarini (boshlanish, progres, asoratlar) va aynan qaysi biokimyoviy yoki immun mexanizmlar jalb qilinganini ko'rsatadi.

Symptom (alomat)- kasallikni his qiluvchi shaxs tomonidan seziladigan subyektiv holat (masalan: bosh og'rig'i, charchoq, ko'ngil aynishi).

Belgilar shifokor tomonidan aniqlanadigan yoki o'lchab ko'rsatiladigan obyektiv belgilar (masalan: isitma, qon bosimi ko'tarilishi, laboratoriya natijasi). Bu farq tashxis va semiotikada muhim.

Sindrom- bir-biri bilan muntazam bog'langan simptomlar va belgilar to'plami. Har doim bitta aniqlangan sabab bo'lmasligi mumkin: bir sindrom turli etiologiyalar natijasi sifatida paydo bo'lishi mumkin (masalan: «sepsis sindromi», «metabolik sindrom»).

Tibbiy semiotika (yoki semiyologiya)- kasallik belgilari va simptomlarni o'rganish, ularni izohlash va kasallikni tashxislash metodlarini o'z ichiga oladi. Bu tarix (anamnez), fizik tekshiruv va laboratoriya instrumental ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Semiotika bemorning bayon etgan simptomidan boshlab, obyektiv belgilarga (sign) o'tib, imkon qadar to'g'ri tashxis qo'yishga xizmat qiladi.

Etiologiyaning turlari- Infektsiyaviy (virus, bakteriya, parazit). Genetik, irsiy (monogen, poligen). Toksik, atrof-muhit (kimyoviy zaharlanish, radiatsiya). Metabolik, endokrin (masalan diabet). Immunologik (autoimmun kasalliklar). Iatrogen (davolash natijasida paydo bo'lgan). Idiopatik (sabab noma'lum).

Differensial tashxis — simptom/sindromni bir necha etiologiya bilan solishtirish.

Tashxis algoritmi- skrining → tekshiruv → tasdiqlash (gold standard).

Tibbiy semiotika ushbu bosqichlarni tizimli va ilmiy asosda yuritishga yordam beradi.

Kasalliklarni ilmiy asosda o'rganishda nozologiya, etiologiya, patogenez, simptom, sindrom va tibbiy semiotika tushunchalari bir-biri bilan uzviy bog'liq tizimni tashkil etadi. Nozologiya kasallikni mustaqil birlik sifatida tasniflash imkonini bersa, etiologiya uning kelib chiqish sabablarini aniqlaydi. Patogenez esa ushbu sababning organizmga ko'rsatgan ta'siri natijasida hujayra, to'qima va organlarda yuzaga keladigan murakkab jarayonlarni izohlab beradi. Aynan etiologik va patogenetik mexanizmlarni chuqur anglash kasallikni to'g'ri tashxislash, uning rivojlanish bosqichlarini baholash va maqsadli davolash strategiyasini ishlab chiqishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Simptom va signalarning farqini aniqlash, ularning birikmasidan hosil bo'lgan sindromlarni baholash tibbiy semiotikaning markaziy vazifalaridan biridir. Semiotika bemorni klinik ko'rikdan o'tkazish, obyektiv va subyektiv belgilarni tahlil qilish, laborator va instrumental natijalar bilan integratsiya qilish orqali tashxisni yanada aniq va ishonchli qilishga xizmat qiladi. Shunday qilib, etiologiya sababni, patogenez jarayonni, simptom va sindromlar klinik ko'rinishni aks ettiradi; nozologiya esa ularning barchasini yagona ilmiy tushunchaga jamlaydi.